

Digesvalerne yngler i kolonier over hele landet i klinter og skrænter og i grusgrave. Her kan der nogen steder yngle op til flere hundrede par. Hannen og hunnen graver på skift en tunnel, hvor reden placeres for enden 0,5 - 1m inde i tunnelen. Ofte må digesvalerne skifte redested fra år til år på grund af sand-skred eller grusgravning.

Trækforhold

Før efterårstrækket fra slutningen af juli til ind i september samles landsvaler og digesvaler i tusindtal. Landsvalerne samles oftest ved søer med rørskov, hvor de overnatter. Næste morgen er de væk og på vej videre sydpå til et nyt overnatningssted. For bare 200 år siden vidste man ikke, hvor svalerne blev af. En almindelig udbredt opfattelse var, at svalerne lå i dvale vinteren over på bunden af søer.

Bysvalerne opfører sig ganske anderledes. De overnatter enten i en ledig rede eller sover flyvende højt oppe i luften.

Landsvalerne trækker længst. De er ca. 2 måneder om at komme til vinterkvarteret i det sydlige Afrika. Undervejs dør hundredtusinder som følge af vejrforhold, fødemangel og udmattelse. Eller de bliver selv føde for befolkningen i visse områder i Nigeria. Her fanget man svalerne, når de samles til overnatning i trækroneerne.

Også under selve opholdet i Afrika kan hundredtusinder vis svaler gå til som følge af tørke og dermed følgende fødemangel.

Lidt om mursejleren

Mursejleren minder meget om svalerne, men er af en helt anden fuglefamilie.

Mursejleren kan opnå en hastighed på op til 100 km i timen.

Den latinske navn er *apus apus*, hvilket betyder "uden fødder". Mursejleren lær fødder, men benene er så korte, at den næsten er hjælpeløs på jorden. Mursejleren er i endnu højere grad end svalerne tilpasset livet i luften. Her lever de det meste af deres liv, selv parring og opsamling af redemateriale sker i luften. Mursejleren kan tilbringe natten flyvende i stor højde 1000 - 2000 m oppe. Under trækket kan de flyve i op til 3600 meters højde!

Fjerdragten er meget mørk, brun eller sort, kun struben er lys. Vingerne er meget lange, smalle og buede som et segl. I sensommeren kommer mursejlerne ofte i flokkevis i lav højde med hvimlende skrig omkring husene. På kortere strækninger kan de nå en hastighed på 100 km i timen.

Mursejleren er en almindelig ynglefugl i Danmark. Den holder især til i byerne og er totalt afhængig af høje bygninger, hvor rederne anbringes i nicher, under tage og i murhuller. Desværre har der været tilfælde, hvor man i boligforeninger har lukket ungerne inde bag plastic og fugemasse. Ungerne sultede langsomt ihjel.

Lad svalerne yngle i fred

Når de overlevende svaler kommer tilbage til Danmark for at opfoste et nyt kuld unger, er der al mulig grund til at give dem fred og ro og istedet nyde den naturoplevelse, det er at have de tillidsfulde fugle lige uden for døren. Og man kan faktisk ved meget enkle foranstaltninger begrænse generne af svalernes efterladenskaber

Det kan du gøre

Landsvalen:

Hold en lem eller et lille vindue åben i stald, lade eller udhus for landsvalen. (Husk, den hjælper dig af med mindst en million fluer og andre insekter i løbet af sommeren.)

Bysvalen:

Hvis bysvalerederne er til meget store gene i en boligkarré, er det tilladt at fjerne rederne om efteråret, når svalerne er væk (1. oktober - 1. april). Kunstige redekasser kan opsættes et sted i karreen, hvor de ikke er til gene. Hvis bysvalerne næste forår stadig forsøger at bygge rede et uhensigtsmæssigt sted, kan man ved *redbygningens* start, fjerne de småklatter, der er sat på væggen.

Forhåbentlig vil svalerne søge hen til de kunstige reder, hvor der er mere trygt for dem. Når en naturlig rede først er færdigbygget, er der sandsynligvis allerede æg i den, og så må den ikke rives ned.

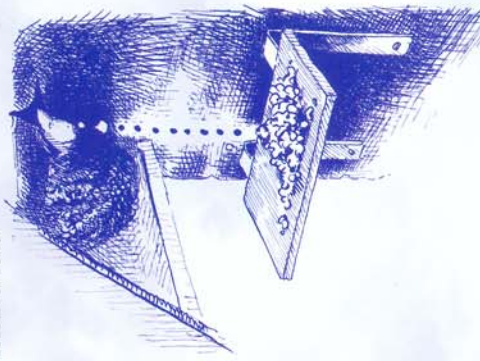
Digesvalen:

Undgå forstyrrelse i yngletiden. Navnlig i grusgrave er der stor risiko for sandskred, hvorved digesvalernes reder bliver ødelagt. Undlad derfor at gøre

ophold lige over en digesvalekoloni. Digesvalereder må følge jagtloven ikke ødelægges i perioden 1. april til 31. august.

En plade under reden

For at begrænse eventuelle gener ved fugleklatterne, kan man anbringe et lille bræt på muren under reden. Bysvaler foretrækker at placere deres reder på lyse materialer. Hvis brættet er hvidt, skal man holde 3 cm plads fri mellem brættet og muren. Så undgår man, at svalerne bygger rede under brættet. Hvis brættet er mørkt, kan man placere brættet helt op til muren. På den måde vil de allerfleste ekskrementer blive opsamlet, og vinduer og vindueskarne forbliver rene.

Så nemt kan det gøres. Resten kan klares med en kost og en spand vand.

Du kan bestille færdiglavede bysvalereder i DOF-SALG på tlf. 31 31 35 63

Svalerne er indbegrebet af den danske sommer. Deres ankomst i april/maj varser sommerens komme, de spår om vejret, og vi kender alle synet af svalerflokke som "noder" på el-ledningerne. Svalerne hører til nogle af de fugle, der trækker allerlængst. Når de ankommer til Danmark for at yngle har de, der har overlevet strabadserne under trækket, tilbagelagt en distance på op til 10.000 km.

Derfor er der al mulig grund til at byde dem velkommen og lade dem yngle i fred. Det gjorde man i "gamle dage", dengang da svalerne bragte velsignelse og lykke til boligen. Men all for mange betragter i dag svalerne som et problem - ja, ligefrem som "skadedyr". Både på land og i by bliver svaler med æg og unger revet ned, fordi svalerne angiveligt "larmmer og svitner" for meget.

De danske svaler

I Danmark yngler der tre svalerarter: landsvalen, bysvalen og digesvalen. Både landsvalen og bysvalen er knyttet til menneskeboliger og er nogle af de mest tilfidsfulde fugle, vi har. Svalerne har i Danmark været knyttet til menneskeboliger siden jernalderen. Landsvalen yngler ofte inde i stalde og bysvalen i små kolonier under tagskæg eller udhæng i boligblokke i byer. Digesvalerne yngler typisk i grusgrave og kystkliner. Alle tre svalerarter findes over hele landet.

Dansk Ornitologisk Forening startede i 1976 en række undersøgelser, der viser store svingninger i antallet af

både ynglende bysvalerpar og landsvalerpar. De præcise årsager kendes ikke, men der er sikkert tale om flere faktorer, der spiller sammen:

- 1) Det intensive landbrug med dets forbrug af sprøjtemidler har nedsat fødeudbuddet for en række fugle i det åbne land.
- 2) Nedlæggelsen af især mange små landbrug med dyrehold (og masser af insekter) har i høj grad reduceret fødemuligheder og redesteder for svalerne.
- 3) De store og andre driftsbygninger er blevet lukket hermetisk til.
- 4) Dertil kommer, at svalerne på deres lange træk er udsat for store strabadser undervejs over Alperne, Middelhavet, Sahara og i vinterkvarteret i det sydlige Afrika.

Formidable flyvere

Alle tre svalerarter er dygtige og hurtige luftakrobater og kan opnå en hastighed på over 70 km i timen. Den strømlinede krop med de tilspidse vinger er perfekt tilpasset et liv i luften, hvor de tilbringer størstedelen af deres tid i jægten på flyvende insekter. Deres kropbygning betyder, at de kan flyve tre gange så langt på samme energimængde som de fleste andre fugle i samme vægtklasse.

Effektive insektbekæmpere

Det er ikke så få insekter et svalerpar med unger skal fange i løbet af en dag. Et landsvalerpar med et kuld unger faner ca. 9.000 insekter om dagen. På en hel sommer har svalerfamilien adst mere end 1 million insekter!! Ofte lægger svalerne endnu et kuld i løbet af sommeren, så det kan blive til mere end to millioner insekter på en ynglesæson.

Landsvalen

Landsvalen er den største og mest almindelige svalerart i Danmark, og ofte den vi tænker på, når vi siger "svalen". Den er let at kende på den meget lange, nærmest sakselignende, kløftede hale. Bugen er hvid, ryggen skinnende sort (blåsort), strube og pande er rødbrun. Landsvalen er, som navnet antyder, tilknyttet det åbne land og yngler ofte ved landejendomme med husdyrhold. (I gamle dage kaldte man ligefrem landsvalen for "bondesvalen").

Landsvaler finder sammen igen og vender tilbage til samme ynglested, ofte til den selv samme rede fra året før. Det er altså ikke overtro, når folk siger, at de har det samme svalerpar boende år for år. Hvis ungerne har overlevet det første år, slår de sig ned i omegnen af det sted, hvor de blev udklækket.

Bysvalen

Med sine korte, brede hale virker bysvalen mindre og mere buttet end landsvalen. Oversiden er sort med en tydelig hvid overgump og underside. Halen er væsentlig kortere og mindre kløftet end landsvalens.

Bysvalen er ligesom landsvalen stærkt afhængig af bygninger, hvor den kan anbringe sin rede. Bysvalen anbrin-

ger dog redene udenpå bygningerne, oftest under tagskægget. Bysvalen adskiller sig også fra landsvalen ved at yngle i kolonier, i større byer ofte i landområder ved åbent landskab, men den findes også på landbrugsejendomme. Bysvaler er også mere sårbare overfor dårligt vejr og deraf følgende fødemangel end de øvrige svaler. Bysvaler kan ligesom mursejlerens unger gå i en dvalelignende tilstand og på den måde stå igennem flere dage med regn og ingen føde.

Digesvalen

Digesvalen er vor mindste sval. Den er brunlig på oversiden, undersiden er brystet med et brunt brystbånd tværs over brystet. Halen er kort og svagt kløftet.

Du kan rekvirere svalebillederne ovenfor som mærkeark

Landsvalen

Længde: 17-19 cm. Vægt: 19 gram.

Vingefang: 32-35 cm.

Ynglepar i Danmark: 200-300.000 par.

Føde: Lavtflyvende insekter (fluer) 7-8 m over jorden. Landsvalen jager med lynhurtige, nærmest flagermusagtige vendinger.

Æg og unger: 3-7 hvide æg med røde pletter. Klækkes efter 2 uger. Ungerne forlader reden efter 21 dage. Lægger oftest et andet kuld.

Dødelighed: For ungerne omkring 90% om året, voksne 40-70%. Aldersrekord: 15 år.

Træk: Landsvalen trækker ca. 10.000 km hver vej. Overvintrer i tropisk Afrika, syd for Ækvator. Ankommer til Danmark som den første af de danske svaler. De første i starten af april, flertallet i begyndelsen af maj.

Bysvalen

Længde: 14 cm. Vægt: 18 gram.

Vingefang: 26-29 cm.

Ynglepar i Danmark: ca. 100.000 par.

Føde: Bladlus, myg og andre højtflyvende insekter (ca. 20 m over jorden).

Bysvalen jager med hurtige vingeslag og lange perioder med glideflugt.

Æg og unger: 3-6 helt hvide æg, der klækkes efter to uger. Ungerne forlader reden efter 24 dage. Omkring en tredjedel lægger et andet kuld.

Dødelighed: For ungerne: 65-90%. Voksne bysvaler: 40-60% om året. Aldersrekord: 14 år.

Træk: Overvintrer i Afrika syd for Sahara og ned i Centralafrika. Ankommer til Danmark som den sidste af svalerne. De første i midten af april, flertallet i sidste halvdel af maj.

Digesvaler samlet før trækket med syd. Her som "noder" på ledningerne.

Digesvalen

Længde: 12-13 cm. Vægt: 13 gram.

Vingefang: 26-29 cm.

Ynglepar i Danmark: 20-40.000 par.

Føde: Sværmende insekter ca. 15 m over jorden. Digesvalen jager med hurtige vingeslag afløst af lange perioder med svæveflugt.

Æg og unger: 3-6 hvide æg. Klækkes efter 2 uger. Ungerne forlader reden efter 21 dage. En del digesvaler lægger 2. kuld.

Dødelighed: For ungerne 75-90%. Voksne digesvaler: 50-70% om året.

Aldersrekord: 10 år.

Træk: Tilbringer vinteren i den afrikanske Sahel-region og trækker omkring 5.000 km hver vej. Ankommer til Danmark (hovedparten) i midten af maj.

Svalerne i folkesagn og overtro

"Svalerne hængte Rede ved Rede på Husets Gavl og hen under Taget, ret som var her et Lykkens Bo." - H.C. Andersen.

Få fugle optræder så hyppigt i den danske folketro som svalerne, der tidligere betragtedes som lykkebringere. Med deres tilknytning og deres trofasthed overfor det gamle redested, hed det, at hvis en landsvale flyttede til en anden gård, flyttede lykken med svalen. Gjorde man svalerne fortræd i yngletiden, kunne alskens ulykker ske: Dødsfald eller anden ulykke kunne ramme husets beboere, kreaturerne døde eller blev syge, eller gården blev ramt af lynnedslag. En forklaring på opfattelsen af svalerne som en velsignelse for gården og bibringerne af lykke og fremgang, kan være den, at svalerne bosatte sig ved de huse, der i forvejen "var lykke ved", nemlig de velhavende gårde med stort husdyrhold, hvor redemulighederne og fødeudbuddet var stort.

Her har en venlig landmand holdt vinduet åbent for landsvalen, der er på vej med mad til ungerne. Svalerfamilien har brug for 9.000 insekter om dagen.

Én svale gør ingen sommer

— men den gør hvad den kan....

Dansk Ornitologisk Forening

Foreningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

Hjælp svalerne med redekasser

Du kan få færdiglavede bysvalereder i Dansk Ornitologisk Forenings butik DOF-SALG. Her kan du bestille dem på telefon 3131 8563.

Svalekvareller som mærkeark

DOF har lavet denne brochure for at informere om svalerne. For at udbrede kendskabet endnu mere har vi desuden fremstillet mærkeark til breve og postkort (45 mærker på et ark) med de tre svalekvareller, som du kan se i brochuren. De er malet af den kendte fugletegner Jens Gregersen.

Svalerne har brug for din hjælp. Du kan støtte foreningens arbejde og udbrede kendskabet til svalerne ved at bruge svalemærkerne. De koster 50 kr. for et ark. Ethvert ekstra støttebeløb modtages med stor taknemmelighed. Eventuelt overskud vil gå til DOFs nationale og internationale fuglebeskyttelsesarbejde.

Kort om DOF

Dansk Ornitologisk Forening har siden 1906 været den største, danske forening for fuglebeskyttelse og for alle, der interesserer sig for fugle. DOF er den danske afdeling af BirdLife International.

DOF arbejder aktivt for at sikre Danmarks fugle de bedst mulige vilkår. Det gør vi ved at

- overvåge udviklingen i Danmarks vilde fugleliv,
- kortlægge fuglernes antal og udbredelse
- arbejde aktivt for en bedre beskyttelse af fuglene og deres levesteder - nationalt og internationalt
- udgive blade om fugle og natur
- tilbyde fugleture og andre aktiviteter for medlemmerne
- købe og forvalte fristeder for fuglene

Dansk Ornitologisk Forening

Foreningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

Vesterbrogade 138-140 • 1620 København V • Tlf. 3131 4404 • Fax 3131 2435 • Giro 488-4612

Dansk Ornitologisk forening er den danske afdeling af BirdLife International